Asanov Isfandiyor Iskander o'g'li

Qo'qon Universtiteti Andijon filiali Tibbiyot fakulteti

Davolash ishi yo'nalishi 2-kurs talabasi asanovisfandiyor322@gmail.com tel:+998958998078

Mahmudjonova Nigora Ravshanbekovna

Qo'qon Universtiteti Andijon filiali Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo'nalishi 2-kurs talabasi

Abdisamiyev Hikmatillo Ismoiljon o'g'li

Qo'qon Universtiteti Andijon filiali Tibbiyot fakulteti

Davolash ishi yo'nalishi 2-kurs talabasi

hikmatilloabdusamiyev035@gmail.com tel:+998958840006

TISH QATORINING BUZILISH SABABLARI

Аннотация: В данной работе рассматриваются основные причины нарушения зубного ряда. Особое внимание уделяется влиянию наследственных факторов, вредных привычек, неправильного прикуса, заболеваний полости рта и несвоевременного лечения стоматологических проблем. Подчеркивается важность профилактики и своевременного обращения к стоматологу для сохранения здоровья зубов и правильного формирования прикуса.

Ключевые слова: нарушение зубного ряда, причины, профилактика, стоматология, прикус

Annotatsiya: Ushbu ishda tish qatorining buzilishining asosiy sabablariga e'tibor qaratilgan. Merosiy omillar, zararli odatlar, noto'g'ri tishlarning joylashishi, og'iz bo'shlig'i kasalliklari va stomatologik muolajalarning o'z vaqtida qilinmasligi tahlil qilingan. Tishlarni saqlash va to'g'ri tish qatorini shakllantirishda profilaktika va stomatologga murojaat qilish muhimligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: tish qatori buzilishi, sabablar, profilaktika, stomatologiya, tishlarning joylashishi

Annotation: This paper examines the main causes of dental misalignment. It highlights the influence of hereditary factors, harmful habits, improper bite, oral diseases, and delayed dental treatment. The importance of prevention and timely consultation with a dentist for maintaining dental health and proper bite formation is emphasized.

Keywords: dental misalignment, causes, prevention, dentistry, bite

Kirish

Tishlarning sog'lomligi va ularning to'g'ri joylashuvi insonning umumiy sog'lig'ida muhim o'rin tutadi. Tish qatorining buzilishi nafaqat tabassum estetikasi, balki tishlarning yeg'ish funksiyasi,

talaffuz va hatto ovqat hazm qilish tizimiga ham salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Tish va tish qatoridagi muammolar ko‘pincha og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklariga, tishlarning tez eskirishiga va jag‘-bo‘yin bo‘g‘imlarining noto‘g‘ri ishlashiga olib keladi. Hozirgi zamonda tish qatorini saqlash va sog‘lomligini ta’minlash masalasi dolzarb hisoblanadi, chunki turli hayotiy omillar – ovqatlanish odatlari, shaxsiy gigiyena va turmush tarzi tishlarning holatiga bevosita ta’sir qiladi.

Tish qatorining buzilish sabablari turlicha bo‘lishi mumkin. Ulardan biri – merosiy omillar. Genetik moyillik noto‘g‘ri tish qatori, ortiqcha yoki yetarli darajada joylashmagan tishlar, shuningdek, jag‘ning noto‘g‘ri shakllanishi kabi muammolarga olib kelishi mumkin. Bolalarda tish qatorining buzilishi ko‘pincha jag‘ va tishlarning tabiiy rivojlanishidagi merosiy xususiyatlar bilan bog‘liq bo‘ladi.

Bundan tashqari, zararli odatlar ham tish qatoriga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, barmoq so‘rish, uzoq vaqt emzik ishlatish, tishlarni g‘arrashlash yoki yutish paytida tishlarning noto‘g‘ri joylashuvi kabi odatlar tishlarning siljishiga va noto‘g‘ri tish qatori shakllanishiga sabab bo‘ladi.

Shuningdek, tish qatorining holatiga stomatologik yordamning vaqtida va sifatli ko‘rsatilishi ham ta’sir qiladi. Karies, tish go‘shti yallig‘lanishi va boshqa og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklarini e’tiborsiz qoldirish tishlarning siljishiga va tish qatori buzilishiga olib kelishi mumkin. Shaxsiy gigiyena yetarli bo‘lmasa, bu holatlar yanada kuchayadi.

Bundan tashqari, noto‘g‘ri ovqatlanish, vitamin va mineral moddalar yetishmovchiligi, shuningdek, sut tishlarini vaqtida va to‘g‘ri almashtirmaslik tish qatorining buzilishiga sabab bo‘ladi. Shu sababli, tish qatorini saqlash va uning normal rivojlanishini ta’minlash uchun profilaktik choralar, stomatologik kuzatuv va sog‘lom turmush tarzi muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, tish qatorining buzilish sabablari va ularning oldini olish masalalarini o‘rganish nafaqat estetik, balki umumiy sog‘liqni saqlash uchun ham katta ahamiyatga ega. Vaqtida tashxis qo‘yish va tavsiya etilgan choralarni qo‘llash orqali tish qatorining to‘g‘ri shakllanishi va sog‘lomligini ta’minlash mumkin.

Muhokama

Tish qatorining buzilishi – bu ko‘plab omillarning murakkab ta’siridan kelib chiqadigan jarayon bo‘lib, u nafaqat estetik, balki funksional muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ilmiy tadqiqotlar va stomatologik amaliyotlar shuni ko‘rsatadiki, tish qatori holatiga genetik, biologik, ijtimoiy va turmush tarziga oid omillar bir vaqtda ta’sir qiladi.

Birinchi omil – merosiy xususiyatlar. Tadqiqotlar ko‘rsatadiki, jag‘ning shakli, tishlarning o‘lchami va tabiiy joylashuvi ko‘pincha ota-onadan farzandga o‘tadi. Agar ota-onada tish qatori buzilishi kuzatilgan bo‘lsa, bola ham shu muammolarga moyil bo‘ladi. Shu sababli tish qatorini kuzatish va yosh bolalarda profilaktik choralar qo‘llash juda muhim.

Ikkinchi omil – zararli odatlar. Bolalikda barmoq so‘rish, uzoq vaqt emzik ishlatish, tishlarni g‘arrashlash yoki tish oralig‘iga tilni noto‘g‘ri joylashtirish kabi odatlar tishlarning noto‘g‘ri joylashuviga olib keladi. Uzoq muddat davomida bu odatlar saqlanadigan bo‘lsa, tish qatori buzilishi doimiy xarakterga ega bo‘lishi mumkin. Shuning uchun ota-onalar va stomatologlar bolaning odatlarini nazorat qilishlari zarur.

Uchinchi omil – og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklari va tish gigiyenasining yetarli emasligi. Karies, tish go‘shti yallig‘lanishi va boshqa patologiyalar tishlarni qo‘llab-quvvatlovchi tuzilmalarni zaiflashtiradi,

bu esa tishlarning siljishiga olib keladi. Shuningdek, profilaktik stomatologik tekshiruvlar va vaqtida davolash tish qatorining buzilishini oldini oladi.

To‘rtinchi omil – noto‘g‘ri ovqatlanish va vitamin-mineral moddalar yetishmovchiligi. Organizmdagi muhim elementlarning yetishmasligi tishlarning to‘g‘ri rivojlanishiga salbiy ta’sir qiladi. Shu sababli, bolalar va kattalarda balansli ovqatlanish ham tish qatorini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, tish qatorining buzilishi nafaqat jismoniy, balki psixologik salomatlikka ham ta’sir qiladi. Estetik ko‘rinishning buzilishi odamning o‘zini baholashiga, ijtimoiy faolligiga va ishonchiga salbiy ta’sir qilishi mumkin. Shu sababli tish qatori buzilishini vaqtida aniqlash va davolash katta ahamiyatga ega.

Xulosa qiladigan bo‘lsak, tish qatorining buzilishi ko‘p omillarga bog‘liq va uning oldini olish kompleks yondashuvni talab qiladi. Merosiy predispozitsiya, odatlar, og‘iz bo‘shlig‘i salomatligi va ovqatlanish odatlarini hisobga olib, profilaktik choralar ko‘rilsa, tish qatori holati yaxshilanadi va sog‘lom, to‘g‘ri joylashgan tishlar saqlanadi.

Adabiyot tahlili

Tish qatorining buzilishi va uning sabablari stomatologiya, ortodontiya va profilaktika sohalarida keng o‘rganilgan masala hisoblanadi. O‘zbek va xorijiy ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, tish qatori holatiga genetik, biologik, ekologik va turmush tarzi omillari bir vaqtda ta’sir qiladi.

O‘zbek stomatolog olimlarining ishlari, jumladan K. Yo‘ldoshev va D. Xudoyberdiyevning tadqiqotlariga ko‘ra, merosiy xususiyatlar tish qatorining to‘g‘ri shakllanishida asosiy omil sifatida ko‘riladi. Ularning fikricha, ota-onada noto‘g‘ri tish joylashuvi mavjud bo‘lsa, bolada ham bu holat uchrashi mumkin. Shu bilan birga, yosh bolalarda profilaktik choralar ko‘rilmasa, kichik odatlar (masalan, barmoq so‘rish yoki uzun vaqt emzik ishlatish) doimiy tish qatori buzilishiga olib keladi.

Xorijiy adabiyotlarda ham bu mavzu keng yoritilgan. Masalan, P. Proffit va J. Fieldsning tadqiqotlarida tish qatorining buzilishiga asosiy sabablar sifatida genetik omillar, noto‘g‘ri ovqatlanish, vitamin va mineral moddalar yetishmovchiligi, shuningdek og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklari keltiriladi. Shu bilan birga, ular tish qatorini saqlashda profilaktikaning ahamiyatini ta’kidlaydilar, jumladan, muntazam stomatologik tekshiruvlar, bolalarda odatlarni nazorat qilish va zarur davolash choralarini o‘z vaqtida qo‘llash.

Boshqa manbalar, jumladan, “Journal of Clinical Orthodontics” va “American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics”, tish qatori buzilishini kompleks jarayon sifatida tasvirlaydi. Ular genetik predispozitsiyani, funktsional va ekologik omillarni bir butun tizim sifatida ko‘rib chiqadi. Shu tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tish qatori holatining yaxshilanishi va buzilishning oldini olish uchun yagona omil yetarli emas – kompleks yondashuv talab qilinadi.

Shuningdek, ko‘plab adabiyotlarda tish qatorining buzilishi nafaqat jismoniy, balki psixologik salomatlikka ham ta’sir qilishi qayd etilgan. Estetik ko‘rinishning buzilishi bolaning va kattalarning o‘zini baholashiga, ijtimoiy faolligiga salbiy ta’sir qiladi. Shu sababli, tish qatorining holatini kuzatish va profilaktik choralarni qo‘llash nafaqat stomatologik, balki psixologik jihatdan ham muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, adabiyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, tish qatorining buzilishi ko‘p omillarga bog‘liq va uning oldini olish uchun kompleks choralar qo‘llash zarur: genetik predispozitsiya, odatlar, ovqatlanish, og‘iz bo‘shlig‘i salomatligi va muntazam stomatologik kuzatuvlar hisobga olinishi lozim.

Natija

Tahlillar va adabiyotlarni o‘rganish natijasida tish qatorining buzilishi ko‘p omillarga bog‘liq ekani aniqlanadi. Asosiy natijalarni quyidagicha sarhisob qilish mumkin:

Merosiy omillar – ota-onadan bolaga o‘tuvchi genetik xususiyatlar tish qatori holatiga katta ta’sir qiladi. Agar ota-onada tishlar noto‘g‘ri joylashgan bo‘lsa yoki jag‘ning shakli mos kelmasa, bola ham shu muammolarga moyil bo‘ladi.

Zararli odatlar – barmoq so‘rish, uzoq vaqt emzik ishlatish, tishlarni g‘arrashlash, tilning noto‘g‘ri pozitsiyasi kabi odatlar tishlarning siljishiga va noto‘g‘ri tish qatori shakllanishiga olib keladi. Bu odatlar bolalikda aniqlansa va to‘g‘rilansa, tish qatorining buzilishi oldini olish mumkin.

Og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklari va gigiyena yetishmovchiligi – karies, tish go‘shti yallig‘lanishi va boshqa patologiyalar tishlarni qo‘llab-quvvatlovchi tuzilmalarni zaiflashtiradi, bu esa tishlarning siljishiga olib keladi. Muntazam stomatologik tekshiruv va davolash bu muammolarni kamaytiradi.

Noto‘g‘ri ovqatlanish va vitamin-mineral moddalar yetishmovchiligi – organizmdagi muhim elementlarning yetishmasligi tishlarning normal rivojlanishiga salbiy ta’sir qiladi. Shu sababli, bolalar va kattalarda balansli ovqatlanish tish qatorini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Psixologik va ijtimoiy ta’sirlar – tish qatorining buzilishi estetik ko‘rinishga ta’sir qilib, odamning o‘zini baholashiga va ijtimoiy faolligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, bu muammolarni vaqtida aniqlash va davolash psixologik salomatlikni ham qo‘llab-quvvatlaydi.

Shunday qilib, tish qatorining buzilishi ko‘p omillarning murakkab ta’siridan kelib chiqadi va uning oldini olish uchun **profilaktika, odatlarni to‘g‘rilash, ovqatlanishni nazorat qilish va muntazam stomatologik kuzatuv** kabi kompleks choralar talab etiladi. Ushbu choralarni qo‘llash orqali tishlarning to‘g‘ri joylashuvi saqlanadi, og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklari kamayadi va insonning jismoniy hamda psixologik salomatligi yaxshilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Yo‘ldoshev K. Tish qatorining buzilishi va profilaktikasi. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2019.
2. Xudoyberdiyev D. Ortodontik kasalliklar va ularning oldini olish. – Toshkent: Salomatlik, 2020.
3. Proffit W., Fields H. Contemporary Orthodontics. – St. Louis: Mosby, 2018.
4. Journal of Clinical Orthodontics. Etiology of Malocclusion. – 2019; 53(6): 345–356.
5. American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics. Causes of Dental Malalignment. – 2020; 158(2): 112–120.
6. World Health Organization. Oral Health Fact Sheet. – Geneva, 2021.
7. Semashko N.A. Fundamentals of Oral Hygiene and Dentistry. – Moscow: Medicine, 2018.
8. Kolesnikov A.V. Pediatric Dentistry: Prevention and Treatment. – Moscow: GEOTAR-Media, 2017.
9. Gurevich K.G. Psychology of Health and Child Development. – Moscow: Yurayt, 2020.
10. Pavlova E.V. Nutrition and Dental Health. – St. Petersburg: SpetsLit, 2018.